

BUITEN

21^E JAARGANG N^O. 39.

ZATERDAG 24 SEPTEMBER 1927.

Foto C. Steenbergh.

HET GROOT- EN KLEINZAND TE BOLSWARD.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

HET GROOT- EN KLEINZAND TE BOLSWARD (ILL.)	BLZ. 457
OP DE HELLING DER BARRANCA, DOOR HERMAN WHITAKER (IO)	BLZ. 458
NAAR DE M'ZAB (GEÏLL.). NAAR HET FRANSCH VAN GEORGES ROZET, VERTAALD EN VAN AAN-TEKENINGEN VOORZIEN DOOR P. J. C. ULTÉE	BLZ. 460—463
BROODMAGER, DOOR MR. C. BAKE	BLZ. 463
DE MENSCH EN DE NATUUR, DOOR J. SCHUITE-MAKER CZ.	BLZ. 463
HET ZWARTBONT HOLLANDSCH VEERAS (GEÏLLUSTREERD), DOOR A. DE FEIJTER JR.	BLZ. 464
OUDE HUIZEN TE BREDA (GEÏLLUSTREERD), DOOR RO VAN OVEN	BLZ. 465—467
DE VIOLISTE, DOOR J. P. BALJÉ	BLZ. 466
VORSTINNEN VAN FERRARA. LUCREZIA BORGIA, (GEÏLL.) UIT HET POOLSCH DOOR C. CHLEDOWSKI (I)	BLZ. 466

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

Op de helling der Barranca

DOOR

IO)

HERMAN WHITAKER.

MET glinsterende oogen nam Billy den draad weer op. „In vijf jaar zijn we rijk, dan rusten en een reisje. New York, Londen, Parijs met en passant Nice en Monte Carlo. Europa in een reis-auto! Egypte en de pyramiden! Een stoomjacht en een reis om de wereld! Hoera!”

„Inmiddels”, sprak Seyd kalmeerend, „moet je alsjeblieft niet vergeten, dat het jouw beurt is. Ga dus opstoken, roodkoppige boemelaar, of er komt niets terecht van je Parijsche reis”.

En inderdaad zou het nog lang duren eer zij aan rust nemen konden denken. Hoe lang en hard zij ook gewerkt hadden, de voltooiing van den smeltoven beteekende slechts het begin van een nog veel zwaarder arbeid. Op hen en de beide peons rustte de zware taak den oven voortdurend op volle capaciteit te doen werken. Behalve het breken van het erts, het tappen van slakken, het voortdurend stoken, moesten zij hun eigen houtskool branden, nadat hun eerste voorraad verbruikt was. Ofschoon zij den arbeid verdeeld hadden door dag- en nachtploegen te vormen, zou er werk genoeg geweest zijn voor viermaal zooveel menschen.

Seyd's eerste ploeg hield dien avond om twaalf uur op, maar, ofschoon hij Caliban wegstuurde om te slapen, bleef hij zelf zitten wachten op den eersten steen, die ieder oogeblik uit de pijpen kon druppelen. Achterover geleund, keek hij naar Billy en Pedro, die nu dezelfde kleur hadden, ieder aan hun werk, de een aan den blaasbalg trekkend, terwijl de ander den oven voedde met erts en hout. Op zulke oogblikken deed de luchtstroom een groote vlam uitbarsten tot hoog boven den schoorsteen, die de woonhut, de stallen en de groene erts-heuvels verlichtte en daarachter vage boomen deed oprijzen als bij magnesium-licht. Ofschoon het geloei van den luchtstroom als een wiegeliedje klonk in zijn vermoeide ooren,

deed de opgewondenheid Seyd wakker blijven tot de eerste kopersteen als een roode stroom uit de buis vloeide.

„Dat wordt honderd-en-vijftig op de ton!” riep Billy uit, nadat hij een verkoeld monster nauwkeurig onderzocht had. Toen wees hij op de groote bergen erts en klaagde: „Wat een zonde, dat wij niet genoeg kapitaal en arbeidskrachten hadden. Wij hadden vóór den regenmoesson alles kunnen afwerken”.

„Hebzuchtig wezen! Vrek!” Seyd gaf zijn eigen overkropt gemoed lucht door Billy een stomp voor de borst te geven. „Bedenk liever hoeveel slechter wij af zouden zijn geweest, als wij het zelf uit de mijn hadden moeten halen. Val op je Amerikaansche knieën en dank den hemel voor wat die Engelsche lui voor ons gedaan hebben”.

Nog steeds glimlachend, keek hij ernaar hoe Billy den gloeienden steen uit den „put” schepte. Dit zette de kroon op hun langen arbeid, maar te vermoeid om zelfs te denken, gaf hij zich over aan een vaag, heerlijk gevoel van tevredenheid en viel zoo ongemerkt in slaap.

„Word wakker, Bob, en ga naar bed. Je hebt nog vier uren voor den boeg”.

Nog half slapend, stond hij op en strompelde naar de hut, wierp zich in de kooi zonder eerst zijn laarzen uit te trekken en viel in een slaap, zoo zwaar en droomloos, dat het hem toescheen, dat hij juist was gaan liggen toen hij Billy's stem weer hoorde roepen:

„Zeven uur, Bob! Ik heb je een uur extra gegeven!”

„Och, houd je grapjes voor je!” mompelde hij, keerde zich om en was bijna weer in slaap gevallen, toen een geweldige slag, luider dan de donder, met een eigenaardigen, trillenden, brullenden toon er in, hem deed opspringen. Even later werd de deur dichtgeslagen en bleef vast zitten, maar toch hadden zij nog eerst een groote rookpluim gezien, diep geel, die boven den blaasoven opsteeg.

In de minuut, die het duurde eer zij de deur hadden losgewrongen, trilde de hut door den schok der ontploffing en vielen de klei-steen tegelijk met de voorraden van de planken in het rond. Zij hadden Caliban's verschrikten kreet buiten: „Explosion! Una explosion, señores!” niet noodig om te begrijpen wat er gebeurd was. Toen zij door de gebroken deur naar buiten stormden, deed een enkele blik hen de details zien van het beeld, dat beiden zich reeds in de verbeelding hadden gevormd. Honderden voeten hoog zweefde de explosiewolk als een gele ballon boven het restje van de schacht, terwijl over het heele plateau de pas-gevoegde steenen verspreid lagen. In den massieven steengrond was een holte geslagen en toen hij daarin keek, begreep Seyd de oorzaak.

„Dynamiet! Wat heb je het laatst gedaan?”

„Opgestookt en Pedro gezegd, dat hij Caliban moest wekken, terwijl ik jou ging roepen”.

Ook de houtskool-stapels waren verdwenen en verspreid, en heen en weer loopend, begon Seyd de grootste stukken op te rapen en te breken. En het duurde niet lang of hij riep uit: „Kijk eens hier! Stukken dynamiet, in tweeën gebroken en met houtskoolgruis besmeerd — een heele massa zoo maar voor het grijpen”.

„Denk je —”. Billy keek naar de peons, die dichtbij stonden.

Seyd schudde het hoofd. „Nee, zij hadden er niets bij te winnen en alles te verliezen. Niets gemakkelijker voor wien ook dan om 's nachts het bosch in te sluipen en een ton daarvan tusschen de hoopen houtskool te steken”.

„Kerel, waarom hebben we daar niet aan gedacht?” steunde Billy.

Op groote oogblikken uiten verschillende karakters zich op verschillende manieren. Terwijl ze somber naar de verwoesting stonden te kijken, rezen dikke tranen in Billy's ontstoken oogen op en trokken witte strepen over zijn beroet gelaat. Verpletterd keek hij vol schrik op, toen Seyd in lachen uitbarstte.

„Bob! Bob!” smeekte hij. „Ben je gek geworden? Verman je als een flinke kerel!”

Maar Billy's pathetische angst deed Seyd nog harder lachen. En het was geen zenuw-lach. Hij zag veeleer den humor van hun angsten en zorgen, werken, zwoegen en ontberingen der laatste drie maanden.

„Wij moeten erkennen, dat zij hun werk grondig gedaan hebben” zei hij ten slotte. „Laten wij maar dankbaar zijn, dat jij niet meer in de buurt was”.

„Waar ga je nu heen?” riep Billy hem achterna toen hij wegliep.

„Verder slapen en wat inhalen van wat ik in de laatste maanden verloren heb. Ga ook maar een dutje doen”.

„Dat zou ik niet kunnen”.

Dat dacht hij zeker, maar toen Seyd weer buiten kwam, na het klokje rond te hebben geslapen, vond hij Billy luid snurkend onder de slaap-mat, die Caliban had opgezet om hem tegen de zonnestralen te beschermen.

„Hou op met je onzin!” onderbrak hij Seyd's plagerijen.

„Weet je niet, dat wij geen dollar meer bezitten?”

„Drie-en-dertig dollar en zestig cent, Mexikaansch” verbeterde Seyd hem ernstig. Hij schopte tegen een stuk afgekoelde kopersteen en voegde er aan toe: „Maar wij hebben dit nu. Daar moet genoeg in zitten om van voren af te beginnen”.

Maar Billy kon zijn leed niet zoo gauw verkroppen. „Waar moeten wij geld vandaan halen” vroeg hij, „terwijl iedere dollar in Californië in de Nevada goud-mijnen is gestoken? Als dit een jaar geleden gebeurd was, voor de „rush” naar Tonopah, had het ons kunnen lukken. Maar nu?” — Hij schudde treurig het hoofd.

„Dan New York”.

„Nog erger! De New Yorkers vragen het heele varken alleen voor het slachten. Wij konden ze net zoo goed ineens de mijn cadeau geven. Neen, Bob, het is uit met ons — ze hebben ons in ons eigen vet gebraden. Waarom hebben we toch die houtskool niet bewaakt! Wie denk je, dat 't gedaan heeft? Don Luis?”

Seyd haalde de schouders op. „*Quién sabe?* Maar het lijkt niets voor hem. Maar van één ding kunnen we zeker zijn. Een gewone peon wandelt in den regel niet rond met stukken dynamiet in zijn zakken. Als ik op iemand moest wedden, zou het op onzen vriend Sebastien zijn. Maar wij kunnen geen tijd verliezen met detective werk. De vraag is — wat moeten wij nu doen?”

Dat was geen gemakkelijk vraagstuk. Zooals Billy gezegd had, was iedere dollar van het Westelijk mijn-kapitaal in Nevada gestoken en Mexikaansche plannen, hoe mooi ook, moesten wachten tot de nieuwe goudvelden heelemaal geëxploiteerd waren. Om te probeeren het geld te leenen bij rijke vrienden, beloofde ook al niet veel resultaat; want met het oog op de ruïne die voor hen lag, moesten zij erkennen dat alleen iemand met onbeperkte geldmiddelen zijn kapitaal in een onderneming mocht steken, die ook in de toekomst aan zulke gebeurlijkheden bloot stond. Ook de nacht bracht geen raad. Nadat zij flink geslapen hadden, stonden zij op met het vaste voornemen opnieuw aan het werk te tijgen, onbewust van het feit, dat, terwijl zij onder de schaduw van een vijgeboom plannen lagen te maken, te overwegen en te verwerpen, de oplossing hun snel zelf tegemoet kwam.

Onnoodig te zeggen, dat zij ze geen van beiden zagen in de gestalte van Don Luis, toen diens paard hem midden op den voormiddag op het plateau bracht. Integendeel is het de vraag of de glimlachende fortuin ooit met zoo'n grimmigen blik begroet is, als die Billy op hem wierp. „Hier gekomen om te genieten van ons leed!” bromde hij, en hij zou den beleefden groet van den ouden heer wellicht met een beleediging beantwoord hebben, als Seyd hem niet ongemerkt gewaarschuwd had.

Ofschoon voorbereid door de verhalen, die kolenbranders naar San Nicolas gebracht hadden, teekende Don Luis' gezicht de grootste verbazing toen hij den omvang van de ramp zag. „Wij hebben er eerst gisterenavond van gehoord”, vertelde hij ze. „Het was een ongeluk, niet waar? Ik heb gehoord, dat die ovens — dynamiet?” Hij keek met vragenden blik naar de peons, die in de schaduw der hut lagen te slapen. „Zij waren 't toch niet?”

Op dit punt gerustgesteld, knikte hij toestemmend toen Seyd verklaarde, dat het dwaasheid zou zijn den schuldige te zoeken.

„Men kan even goed naar een bepaalde vloot op een hond van een peon zoeken. Ik heb u gewaarschuwd, señor, dat u een vijand zoudt vinden in iederen steen van de Barranca. Het was beter geweest, als u naar mij geluisterd had. Maar” — zijn oogen, handen en schouders teekenden zijn onderwerping aan het noodlot — „het is gebeurd. En nu?”

„Wij zullen herbouwen — zoodra wij het geld bijeen hebben”.

Zich omwendend om naar de verwoesting te kijken, verborg Don Luis een blik, waarin bewondering en ergernis in gelijke mate vermengd waren. Toen hij weer sprak, lag slimme berekening achter zijn half gesloten oogleden.

„Dezen keer bouwt u een grootere —”.

„Installatie?” vulde Seyd aan. „Neen”.

„Maar ik heb gehoord, señor, dat hoe grooter de installatie, des te grooter de winsten”.

Seyd trok glimlachend de schouders op. „Vijftig duizend dollars, señor — goud!”

„Een klein bedrag voor uw rijke Amerikaansche kapitalisten”.

„Maar wij zijn geen kapitalisten. Neen, wij zullen ons tevreden moeten stellen met een kleinen smeltoven”.

De berekening in de bruine oogen van den ouden man werd dieper. Na een kort zwijgen uitte zij zich tot hun verbazing in de woorden: „Maar als u het geld kondt vinden?”

„Wat helpt 't daarover te praten? Dat kunnen we niet”.

„Als ik het u eens zou leenen?”

„U!” — Het was Billy, die op deze wijze zijn verwondering luchtte. Seyd voegde er even later aan toe: „Maar wij kunnen geen borg stellen — dat wil zeggen, niet anders dan de mijn”.

„En als we nu eens er van door gingen?” opperde Billy lachend. „Uw geld namen en nooit meer terug kwamen?”

Voor den eersten keer sinds zij hem kenden, verhelderde een glimlach het forsche, donkere gezicht. „Er zijn menschen hier in de vallei, señor, die het geen te hoogen prijs zouden vinden. Maar zooals u zegt” — hij boog in Seyd's richting — „de mijn is borg genoeg. Nu u mij den weg gewezen hebt, zou ik ze desnoods zelf kunnen exploiteeren. Om een compleet bedrijf te installeren. Hoe lang zou dat duren?”

„Van zes tot negen maanden. Wij zouden dan nog wat erts moeten smelten en verkoopen. Wij kunnen niet verwachten —”.

„Si, si!” In zijn ongeduld verviel Don Luis in het Spaansch. „Si — men kan geen onmiddellijke terugbetaling verwachten. Misschien vijfduizend pesos na een jaar —”.

„O, wij kunnen meer dan dat doen. Tien duizend als eerste afbetaling, vijftien het tweede jaar, de rest het derde en dan met rente —”.

„Rente? Daar had ik niet aan gedacht”. Maar toen zij aandrongen, gaf hij toe. „Zooals u wilt. Zullen wij zeggen vijf procent? Goed! U zult natuurlijk een reisje moeten maken naar de Vereenigde Staten om uw materialen te koopen. Als u onderweg op San Nicolas wilt aanloopen, zal de administrator de noodige brieven voor mijn bankiers in Mexico in gereedheid houden”.

Daarmee was voor hem de zaak afgelopen en begon hij over andere dingen te praten. Hij reed vooruit om beter de verwoesting te kunnen overzien, schudde het hoofd toen hij den stapel dynamiet zag, die de peons uit het houtskool hadden bijeen gezocht, bekeek nieuwsgierig een stuk kopersteen, betoonde verbazing toen zij hem vertelden hoeveel waarde dit vertegenwoordigde, en reed rustig weg. Seyd en Billy achterlatend vol verbazing over dien plotseligen omkeer in hun vooruitzichten.

„Droom ik?” Billy's uitroep gaf precies hun geestestoestand weer.

„Stomp me, Bob. Ik wil zeker zijn, dat ik wakker ben.”

Toen hij hiervan overtuigd was, hijgde hij zoodra hij weer op adem was. „Vijftig duizend dollar! Mijn hemel! Man, wij kunnen een compleet bedrijf installeren!”

„Schudroosters met waterbuizen” vatte Seyd weer hun relaas op. „Wij zullen in het dal bouwen”.

„Luchtkabel —”.

„Met ijzeren kip-bakken”.

„Een platboomde schroefboot —”.

„Zelf ons koper naar de kust vervoeren”.

Verblind door het plotselinge licht dat in hun wanhopige duisternis was binnengestroomd, stonden zij een tijd lang uit te kijken over de Barranca met schitterende oogen, die een vriendelijk mijn-dorp zagen oprijzen uit den woesten jungle. Het duurde volle tien minuten eer Seyd weer tot de werkelijkheid terugkeerde.

„Ik zou wel eens willen weten, wat daar achter steekt. Ik vind het nog al vreemd, dat de oude baas ons zoo ter hulp komt”.

„Ik weet 't niet en ik kan 't dus niet zeggen en 't kan me ook geen zier schelen! Wat mij betreft, mag hij voor vijftig duizend dollar per keer zoo vaak van meening veranderen als hij zelf wil”.

„Niettemin”, peinsde Seyd, „was 't me wat waard als ik er achter kon komen”.

(Wordt vervolgd.)

GEZICHT OP BOU-NOURA, EEN DER MOZABIETEN-STEDEN.

NAAR DE M'ZAB.

DE M'zab, een vreemde naam, geheimzinniger dan alle andere Afrikaansche namen ...¹⁾. Een naam die verwachtingen opwekt, waarin men niet wordt teleurgesteld: ik betwijfel of er ooit een merkwaardiger, vreemder, meer origineeler, of meer afgelegen land te zien zal zijn. ☼ Wij maakten de reis per auto-car, uitgerust met dubbele achterwielen zonder meer. Een vrouw, een grijsaard, ondervindt bij het bezoeken van Ghardaïa per Pullmann-car minder last en moeite dan bij het doorkruisen van Parijs met zijn métro en den warboel van zijn groote ceintuurbaan. Al zijn de hotels in dit woestijnland niet zoo luxueus als die welke de Compagnie Générale Transatlantique elders in Afrika heeft gebouwd, zij zijn meer dan voldoende. ☼ Laat men mij, een reiziger, die bij zijn thuiskomst graag met zijn stoutmoedigheid zou willen pronken, gelooven: te Laghouat heb ik heerlijk geslapen in een bed, dat ik daar niet verwacht had te zullen vinden, in Ghardaïa kreeg ik bij het diner gebraden duiven met doperwtten, bereid als door een kok uit Lyon. ☼ Er steekt thans geen verdienste meer in, in Noord-Afrika te reizen; de bekoring van het reizen daar is echter gebleven.

DE WEG DER SCHOLIEREN.

Wij volgen van Algiers naar Djelfa, een kruispunt van wegen, niet den kortsten weg over Boghar, doch nemen den omweg over Bou-Saâda, den „weg der Scholieren”, waardoor de afstand naar Ghardaïa 677 inplaats van 465 Kilometer wordt. ☼ Deze omweg, bescheiden, als men rekening houdt met de geweldige afstanden in Noord-Afrika, was door de verschillende tegenstellingen voor ons als een openbaring, voor ons, onervaren toeristen, die na het verlaten van Algiers onmiddellijk groote, dorre woestijnvlakten verwachtten. Wat een misverstand! Immers, de groote groene vlakte der Mitidja²⁾, de schaduwrijke kloven van het kleine Atlasgebergte, zijn bergtoppen, vruchtbaar lijkende door de lichte bedekking met gras, verlicht door gouden brem, gaan den pas van Sakamody vooraf. Even ontroert het ons, als wij vóór het

bereiken van Aumale een laatsten blik slaan op een hoekje der Middellandsche Zee; langzaam beklimmen wij een hoogte van 1040 Meter en dan dalen wij af naar de woestijn. Het gastronomische tusschenbedrijf te Bri-Rabalou, de Elzasische keuken, op 100 Kilometer afstand van Algiers gelegen, is niet in staat onze geestdrift te doen verminderen. ☼ Weer treft ons een van die Algiersche tegenstellingen, als wij plotseling aan gene zijde van het hooggelegen, binnen zijn muren als een oude Romeinsche Militaire Post ingesloten Aumale, met onze auto-car de eerste drie kameelen ontmoeten. Een oogenblik zijn wij verbluft . . .

DE WOESTIJN EN BOU-SAÂDA.

Een klein gehucht met een gemengde bevolking, Sidi-Aïssa, een laatste kleine bergpas, en plotseling de strenge rust van de vlakte der Sahara, waar gedurende de opeenvolgende Kilometers onze aandacht wordt getrokken door kleine verrassingen langs den weg of op den grond: een ploeg Inlandsche wegwerkers; het geluid van de claxon, waarvan wij den klank langzamerhand gaan vergeten; een struik, opgeschoten uit de vlakke steenlaag, respect afdwingende door zijn scherpe doornen; een drietal Afrikaansche jagers; wondermooie vogels, aan den buik groen-blauw, die ons voorafgaan op den telegraafdraad als een springende Morse-geest, zóó luisterlijk op dit laatste spoor der beschaving, dat men denkt aan gevleugelde juweelen. ☼ Als een groote montagne russe ontrolt de woestijn, onder het licht van een zuiveren zons-ondergang, zich aan onze blikken, hij geeft ons zijn eerste betoovering. Aan onze voeten vaalroode tinten, gebroken door de kopergroene kleur dezer wildernis. Aan den horizon voor ons teekenen zich de vlakten af, zij vormen zich tot in het oneindige en mengen zich met de absolute helderheid van de woestijn. Het is een ongelooflijk palet, waarop alle kleuren van oker, rood en goud zijn gemengd, fijn dooraderd door de groene kleur van metaalzouten, scherp begrensd door diepblauwe schaduwen. Geen begroeid landschap kan een dergelijke bekoring, een dergelijke ontroering geven; een koor van bewonderend gemompel overstemt het snorren van de auto-car. ☼ Wij naderen Bou-Saâda. De rotsachtige hoogten nemen de meest grillige vormen aan; sommige zijn tafelvormig, en werden door de militairen humoristisch „Grand Billard”, „Billard du Colonel Pein” gedoopt. Eindelijk zien we, achter een uitgestreken witten zandheuvel, nog verblindend door zijn witheid, die al het licht van den eindigenden

¹⁾ De M'zab, bondgenootschap van Berbersche steden in de Sahara van Algiers. Wie meer van de M'zab wil weten, verwijs ik naar het geschrift van Generaal de Bonneval „Circuits Sahariens”, uitgave Lacan, Algiers. — De foto's waarnaar de afbeeldingen bij dit artikel werden vervaardigd, zijn welwillend afgeestaan door de Service photographique du Gouvernement Général d'Algérie. ²⁾ Mitidja, groote vruchtbare vlakte ten Noorden van het Atlasgebergte, vóór de Fransche bezetting een moerassige vlakte, waarin de malaria sterk heerschte.

dag tot zich schijnt te trekken, Bou-Saâda. Witte vlek van huizen, gevolgd door de lange, uitgerafelde oase, geheel ingesloten door muren, als het ware geboetseerd in de paarse diepte. Het doet zich aan ons voor als een juweel van grootsche afmetingen, gelegen op een fluweelen kleed. De herinnering aan het beeld van de oase van Bou-Saâda, op dezen mooien woestijnavond, zal later vele trieste en sombere dagen verlichten, Bou-Saâda, wat zeggen wil: „Plaats van het Geluk”. Het is, of men een blik werpt in het legendarische Eden.... Het gezicht op El-Kantara is minder bekoorlijk; meer onverwacht ziet men het liggen in een insnijding der rotsen van de vermaarde deur der woestijn, het is ontegenzeggelijk meer theatraal gelegen; ik voor mij verkies de opeenvolgende verschijningen en lichteffecten van deze schilderachtige oase in de woestijn, waarvan men terecht zegt, dat ze is als een samenvatting en museum van al het fijne en bevallige, wat de woestijn biedt.

STRATEN, TUINEN EN DANSEN TE BOU-SAÂDA.

Het lijkt wel, of wij, in de enkele uren, die wij hier zijn, een college volgen. Ondanks de hier wonende Europeanen, de post- en transport-auto's gonzende op het groote plein; de Fransche school, waar een brave onderwijzer, naar hij ons mededeelt, de in zwarte met rood gestreepte bournous gekleede knaapjes tot Algiersche ruiters voor Frankrijk opvoedt, is deze oase nog zuiver en zeer oorspronkelijk gebleven. De huizen, gelegen aan de oude straatjes, hebben vreemde, sombere en lage toegangen, gelijkende op mijngangen, waarin de kinderen, als zij ons zien aankomen, vluchten. De balken van jeneverboomenhout, door de eeuwen gepolijst, zijn als kolommen van oud-marmer. Sedert meer dan veertig jaar zijn ze reeds zoo . . . , zeide mij een Inlandsche gids; het naïeve gezegde werd beschaamd gemaakt door den glans der eeuwen. De ambachten worden hier met denzelfden trefenden eenvoud uitgeoefend als in de Middeleeuwen; de juwelier blaast het vuur van zijn smidse aan met behulp van een stuk bamboe, de fabrikant van tressen voor bournous houdt de zijden draad vast met zijn teenen. In de tuinen, angstvallig door muren van vastgestampte aarde omgeven, wordt het water van het riviertje, dat slechts een mager adertje heeft behouden, vernuftig aangevoerd en gedistribueerd. Weelderig mengen zich palmen, wijnstokken, vijgen, granaatappelen dooreen met vlamende bloemen, de eetlust opwekkende *mechmèches*, kleine doch sterk geurende abrikozen. In het gereserveerde kwartier der Ouled-Naïl¹⁾ komt het woestijnleven nog meer naar voren. Des avonds worden voor ons, doortrekkende toeristen, door een soort plaatselijken politie-agent, alle zestig of meer Ouled-Naïl gemobiliseerd tot een corps de ballet. Het is niet noodig, dat hun pronk-japonnen schitteren; de tentoonstelling van de gouden munten aan hun halskettingen zou zelfs een Minister van Financiën overbluffen. In de woestijn moeten thans zooveel gouden Louis en Napoléons zijn, dat

1) Ouled-Naïl, naam van bondgenootschap van talrijke nomadenstammen, wonende in de bergachtige streek in de woestijn ten Zuiden van Djelfa. Meisjes van deze stammen worden opgeleid tot Inlandsche danseres en een ander niet te noemen beroep. Ze verspreiden zich over geheel Algiers en gaan, als ze hun fortuin gemaakt hebben, terug naar hun land, waar ze trouwen en eerwaardige matronen worden.

GRILLIG GEVORMDE ROTSSEN IN DE WOESTIJN BIJ BOU-SAÂDA.

alleen daardoor de frank reeds verscheidene centimes zou kunnen stijgen. Voor de rest zegt, als in de Oudheid, de dans alles. Het schouwspel is onvergetelijk. Tusschen twee hoopen brandend woestijngras, voortdurend gevoed door nieuwe bossen van deze brandstof, wordt de dans uitgevoerd, waarbij handbewegingen, bewegingen met zijden doeken en meer drieste lichaamsbewegingen een rol spelen. De dans wordt uitgevoerd op een open plaats, gedeeltelijk begrensd door een kleine steilte, oprijzend uit den rotsachtigen bodem, op den top gesierd met Inlandsche toeschouwers, de „engelenbak” van dit Openlucht-theater; ruw geschaafde banken stellen de fauteuils voor.

LA ZAOUÏA D'EL HAMEL.

Op een twintigtal Kilometers afstand van Bou-Saâda krijgen wij iets te zien, dat nog meer, nog zuiverder, het karakter van het leven in de Sahara weergeeft. Onze gids, generaal de Bonneval, verrast ons door met ons la Zaouïa (priesterschool) d'El Hamel te bezoeken. Een scherpe draai naar links, dwars over den steenbodem, en plotseling zien we op een hoogte, welke enkele brokstukken van een oase domineert, een opeenhooping van kubusvormige gebouwen van lichte en gelijke kleur, omgeven door machtige wallen, welke onze krachtige auto-car slechts met moeite kan bestijgen. Thans komen wij

INLANDSCHE DANSERESSEN IN HET KWARTIER DER OULED-NAÏL.

in een plaats, slechts veertig uur reizen van Marseille gelegen, waar geen enkele Europeaan verblijft, geen enkele fietspet, zelfs geen enkel Fransch opschrift wordt gezien. ☼ Arabisch rumoer, galoppeeren en gillen van kinderen, geroffel van tamboers, — die met een hand de trom slaan —, wrange en schrille modulaties, ontlokt aan een Arabische fluit, bespeeld door een artist met opgeblazen wangen, zijn de voorbode van deze Inlandsche ontvangst. ☼ Wij worden omringd, betast, de kinderen raken eerbiedig de kleeren en sieraden van onze metgezellen aan, eenige vrouwen, hoog op de terrassen gezeten, moeten al hunne nieuwsgierigheid bevredigen met één oog, dat tusschen de sluiers zichtbaar is. Een jonge Arabier wil een gesprek met mij aanknoopen: „Je parle français tout doucement” fluistert hij mij toe. El Hamel is in werkelijkheid minder een dorp, dan wel de zetel van een *Zaouïa*, d.w.z. een seminarie tot het opleiden van *tolbas*¹⁾, geregeerd door het hoofd van een der families van Mohammedaansche priesters, wier heiligheid, evenals de schoonheid en deftigheid van hun uiterlijk voorkomen, erfelijk is. ☼

De heilige man, Belkacem, toont ons minzaam de kale binnenplaats van het *Zaouïa*, de overwelfde keuken met drie reusachtige kookketels, waarin het voedsel werd gekookt voor honderd vijftig behoeftigen gedurende den laatsten hongersnood, vervolgens zijn privé-vertrekken en de kamer voor de gasten, — een lange eetzaal, waar ons Arabisch gebak wordt aangeboden. De muren zijn voorzien van Fransche acten en oorkonden, waarop hij even trotsch schijnt te zijn, als op zijn heilig gezag. Wij gaan terug naar de straat en bezoeken de mooie Moskee. Deze wordt verlicht door een groote kristallen kroon uit het jaar 1880, voorzien van electrische lampen. Trotsch toont hij ons de kleine electrische installatie, waar de electrische stroom wordt opgewekt, gelegen aan het eind der binnenplaats. ☼ Ontheiliging, zult u zeggen? Waarom? Het is de vooruitgang die allengs ook in de woestijn doorsijpelt en het *Zaouïa* d'El Hamel houdt niet op Arabisch te zijn, omdat het verlicht wordt door electriciteit, evenmin als een mooi oud huis, in een oude Fransche stad, ophoudt Fransch te zijn, omdat het voorzien is van een draadloos ontvangtoestel. ☼ Het bezoek van een half uur zal ons als een der meest belangwekkende reisherinneringen bijblijven.

DJELFA EN LAGHOAT.

Uren en uren van dorre wildernis, lang maar niet vervelend. Op den grond van deze vlakke woestijn wordt het kleinste stuk steen, de kleinste struik, verfraaid door de zon en trekken deze minder schilderachtige voorwerpen de aandacht van den toerist; vervolgens het silhouet van een kameel, de bruine vlek van een kamp van Arabieren, een bron, voldoende om een viertal palmen het leven te doen behouden en het bestaan van een karavanenherberg te rechtvaardigen, — een hut, zichzelf grootsch bestempelend als Moorsch café, waarin nauwelijks plaats is om behoorlijk adem te kunnen halen. Groot is de vreugde na een kort oponthoud bij een arme trekkende nomadenfamilie, wier vier of vijf beesten het laatste water van een waterarme *oued*²⁾ geheel trachten te verzwelgen en waarvan de vrouwen ons voor enkele stuivers

eenige van de door hen gedragen oorringen en door vuil gebronsde gespen verkoopen. ☼ Oponthoud te Djelfa voor het déjeuner, oude militaire post, waarvan de zwaarmoedigheid niet wordt weggenomen door de tegenwoordig daar ter plaatse vermaarde marktplaats der *Ouled-Naïl*. Rechtlignig loopt onze weg verder, zoo nu en dan onderbroken door bruggen over de thans uitgedroogde *oueds*. De gebroken paalwerken zijn de onverdachte getuigen van de wildheid van den stroom; enkele bruggen zijn zoo beschadigd, dat onze auto-car ze moet vermijden. ☼ En opnieuw kleurt de woestijn zich levendig en vertoont ze zich aan ons oog als een bont tapijt. Terzijde geeft zij gele en groene tinten van metaalzouten te aanschouwen, die aan den horizon nog meer te voorschijn komen in de gegroefde, als met veelkleurige banden dooraderde rotsen. Men denkt aan groote hoopen fabrieksafval. ☼ Bij het naderen van Laghouat, — dit El Laghouat, waarvan het bereiken in 1853 aan Fromentin¹⁾ het meest vermetele heeft moeten

toeschijnen, wat een toerist zou kunnen praesteeren, — perst de weg zich door de kloven van de vele kleine bergketens, welke zich daar in de Sahara bevinden. Weer die schitterende lichtspelingen op de naakte heuvels. ☼ Fijn genuanceerde kleuren, wazig oud-rose, zacht violet-rood, zoo fijn, dat onwetende Algiersche critici, — gewoon aan schilderijen, door kamerfabrikanten in massa vervaardigd, — aan Fromentin, die deze kleuren zoo getrouw op het doek heeft gebracht, verweten, geen kenner van het Oosten te zijn. En nu Laghouat, in 1852 ten koste van veel bloed heroverd na de zeer gemakkelijke overwinning in 1843. ☼ De toegang door de bedding van de *Oued Mzi* is dikwijls moeilijk, niet altijd is ze droog (de achtergebleven sporen van overstroming bewijzen dat). Aan een laan staan Europeesch gebouwde villa's; de pleinen, met een kakelbont gekrioel van Inlanders, worden onveilig gemaakt door jeugdige, volhardende schoenpoetser-tjes, die hun prijzen reeds wondervol aan de daling van de frank hebben aangepast. Na de verovering zijn er steeds meer rechte straten gekomen; straten met booggewelven, zooals de Rue de Rivoli, zoo aangenaam in de

warmte, zijn verminderd. Op de terugreis zullen wij de rijke oase bezoeken en genieten van de heldere en schitterende vergezichten van den top van het hooggelegen fort af. Thans hebben wij haast om het eindpunt, de geheimzinnige *M'zab*, te bereiken. Dien nacht wordt ons gezelschap verdeeld over twee eenvoudige, maar vriendelijke en zindelijke hotels; daarna trekken wij met de auto's weer naar het Zuiden.

(Wordt vervolgd).

Naar het Fransch van
GEORGES ROZET.

¹⁾ Fromentin (Eugène) Fransch schilder en schrijver, geboren te La Rochelle. Met groote charme en buitengewone waarheid van uitdrukking heeft hij de Oosterse wereld in de Sahara beschreven en geschilderd (1820—1876).

BROODMAGER.

DE man is broodmager, zegt men. Maar wat heeft brood te maken met iemands magerheid? Zou brood in broodmager wel een andere strekking hebben dan om, zonder eenige vergelijking, een sterken graad van magerheid uit te drukken? Een dergelijke rol vervult, bijvoorbeeld, ook het woord *dood* in tal van samengestelde woorden: men is *doodmoe* of *doodaf*, *doodarm*, *doodeerlijk* of

¹⁾ tolbas: priesters of schriftgeleerden. ²⁾ Oued: riviertje, beekje.

NAAR DE M'ZAB. HET PLUKKEN VAN DADELS IN EEN OASE.

doodgoed; gaat doodbedaard zijn gang; iets is doodnatuurlijk, doodeenvoudig of doodgemakkelijk. Inderdaad zou daar veel voor te zeggen zijn, als ook niet de uitdrukking bestond: *hij is mager als brood*. Stellig hebben wij hier te doen met een dier speligen van het volksvernuft, die wij meer in de taal aantreffen. *Mager* kan staan tegenover *dik*, maar kan ook staan tegenover *vet*. Zoo spreken wij van *mager vleesch*. Nu kan aan brood (niet aan een boterham!) de eigenschap toegeschreven worden dat het niet *vet*, dat het droog is. Iets dergelijks nemen wij waar als wij iemand hooren zeggen: *ik ben zoo lekker als kip*. Lekker wordt dan gebezigd zoowel in de beteekenis van *gezond* (zooals wij ook zeggen: ik voel mij niet heel lekker), als in die van *smakelijk* (die gebakjes zijn lekker). Mag ik den belangstellenden lezer verder verwijzen naar het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* en *Stoets Nederlandsche Spreekwoorden, uitdrukkingen en gezegden*.

MR. C. BAKE.

De mensch en de natuur.

LANG geleden leefden de menschen veel meer mee met de natuur dan in onze dagen. Ze hingen ook veel meer af van al, wat er in de natuur voorviel, dan thans. Hoe meer de menschheid zich samentrekt in de steden, die altijd maar door grooter worden en nooit ophouden stukken van 't land aan zich te trekken, hoe grooter 't aantal wordt van hen, voor wie de natuur een gesloten boek is geworden. De maan en de sterren zijn vervangen door gas en electriciteit, de wind door stoom, de regenbakken, die 't hemelwater opvingen, door de waterleiding. De zon, och ja, de zon schijnt nog altijd overdag; in den zomer langer dan in den winter. Maar als de zon eens ophield te schijnen? Wel, daar zou ook wel wat op gevonden worden. De menschen staan tegenwoordig voor niets. ☼ Als de levensliederenzanger zingt:

„We gaan naar buiten, waar de vogeltjes fluiten,

„Waar de koetjes loeien en de prinsesseboonen bloeien”, dan vinden ze dat heel aardig en ze zingen ook wel mee. Maar hoe nu zoo'n boon kan bloeien? Als ze boonen willen hebben, dan gaan ze naar den grutter of den kruidenier. De rest van de boonengeschiedenis kan hun niet schelen. ☼ Heel lang geleden, in den kindertijd der volken, speelden ze aan den schoot van moeder natuur en ze beluisterden eerbiedig, wat hun moeder vertelde. En uit de oude sprookjes blijkt, dat ze de taal der dieren verstonden. Hun indeeling van 't jaar ging op en neer met het terugkomen der vogels, met hun paren en broeden en hun verdwijnen. ☼ Met Vrouwendag komt de leeuwerik. In den nacht van St. Pieter betreft de ooievaar z'n nest weer. Op 20 Maart heeft de kievit eieren in 't nest. „In Mei leggen alle vogeltjes 'n ei, behalve de kwartel en de spriet; die leggen in de Meimaand niet”. „Op St. Pietersbanden (1 Aug.) trekken de ooievaars uit de landen” en „op Maria-geboort' (8 Sept.) trekken de zwaluwen voort”. Niet alleen in betrekking tot 't leven der trekvogels, ook voor andere natuurverschijnselen hadden de voorouders spreekwijzen, meestal op rijm. „Sint Sebastiaan (20 Jan.) komt het sap in de boomen”. „Den ouden Mei (13 Mei) moet de rogge in de aren zijn”. „Als de linde bloeit met St. Jan, is de rogge op St. Jacob rijp”. „Op St. Gallendag (16 Oct.) moet iedere appel in den zak”. Willem van Hillegaertsberg, de oude minstreel, drukt zoo eenvoudig en zoo bekoorlijk 't verlangen naar de lente uit:

„Want die koude winter zuer Daelt dan vast van daghe tot daghe, Al brengt hij menige felle vlaghe Int nieuwe, die men wel siet blyken, Dat vergeet men lichtelyken,

NAAR DE M'ZAB. ZIEKENHUIS TE IN SALLAH IN DE WOESTIJN TEN ZUIDEN VAN DE M'ZAB.

Want die hope verdryftet al, Dattie somer comen sal”.

En als dan die lenteboden waren verschenen:

„De winter is vergangen Ic sie des Meienschijn,

Ik zie die bloemkens hangen, Des is mijn hart verblijt,

So ver in genen dale Daer ist genoeglich sijn,

Daer singet die nachtegale Alse menich woutvogelkijn”.

☼ Als de zwaluwen waren teruggekomen, ging de huisvader met z'n heele gezin naar de poort van de hoeve. Het hek werd wijd open gedaan en ook de deuren van schuren en stallen. De zwaluwen werden verwelkomd met 'n liedje. Er werd voor den vogel van Idana, de godin der eeuwige jeugd, bij de oude Grieken, 'n plankje onder een der balken gespijkerd, waarop de zwaluw kon nestelen. Maar nooit zou zoo'n plankje worden aangebracht onder den balk, waaronder gewoonlijk de doodkist stond, als een lid van 't gezin was gestorven; want dat zou tot gevolg hebben, dat er spoedig een sterfgeval in het huis zou komen. ☼ Wie in 't voorjaar 't eerst den roep van den koekoek hoorde, kwam dadelijk uit veld of bosch naar huis om de blijde tijding te brengen en kreeg dan tot z'n belooning een gebakken ei. Meikevers waren ook lenteboden. De kinderen gingen in optocht naar het versierde raadhuis en ze hadden elk een vliegende kever aan een draadje. De ooievaar vooral vervulde een voorname rol bij de voorjaarsverschijnselen. De kinderen zongen: „Uiver, uiver, pielepoet, breng 'n kindje in moeders schoot!” De ooievaar was niet alleen de gelukaanbrenger, *odebaar*, maar hij voorspelde ook de toekomst. Wie hem voor 't eerst zag, kon op een voorspoedig jaar rekenen, als hij den vogel van voren of rechts zag. Maar vloog het beest aan z'n linkerzij of met den staart naar hem toe, dan was 't mis. ☼ De natuur heeft haar bruidstooi en overal klinkt het vogelenkoor. En onze vaders verstonden al die heerlijke zangen. Bij het hooren van het zilveren lied van den leeuwerik, die opsteeg uit de pasgeploegde voren, zingt de oude dichter: „Aloëtte, vogelcley, Dyn nature es soet ende reyn, So es dyn edele sanc”. In de Betuwe vertaalde men z'n lied met de woorden: „Mijn vader is in den Hemel. Daar wil ik ook zijn, Maar 't is zoo wied, wied, wied”. ☼ Er waren ook andere versjes van het leeuwerikenlied: „Jezeken, Jezeken, open den Hemel, laat mij in, 'k zal van mijn leven niet meer vloeken ende zweren!” Maar de hemelpoort is gesloten en ze vloeken al weer: „Sakkerdit, sakkerdit! Ziele-

NAAR DE M'ZAB. VOLKSMENIGTE TE IN SALLAH.

gods, zielegods!" En dan weer zingen ze: „Lieve, lieve, lieve Heer! Geef me 'n kôzeke (korreltje) dan vloek ik ne meer!" ☼ Voor de jonge boeren, als ze verliefd zijn, zingt de merel: „Ma-rie-ietje! Mooie Ma-rie-ietje! Ken je Ma-rie-ietje niet? Ken je Ma-rie-ietje wel? O, wat mooie Marie-ietje, Marie-ietje!" ☼ De koolmees kan warmte en koude voorspellen: In 't eerste geval roept 't vogeltje: „Schiets in 't veur!" En in 't ander: „Spin dik, spin dik!" Als de boeren niet spaarzaam zijn, dan berispt hen de zwaluw: „Alles is verslikkerd, verslikkerd, verslierd!" De koekoek is 'n ware profeet. Niet alleen, dat z'n geroep den regen voorspelt, maar hij kan aan de jonge meisjes zeggen, hoe veel jaar 't nog zal duren eer ze den bruidstooi zullen dragen: „Koekoek, trouwe knecht, zeg recht, zeg waar, over hoeveel jaar zal ik dit kransje dragen?" En dan telt ze hoeveel maal de onzichtbare vogel roept. Ook aan den grijsaard geeft hij antwoord op z'n vraag: „Koekoek, zeg, hoe lang zal ik nog leven?" Als de regen lang is uitgebleven, dan roept de specht: „Giet, giet, giet!" en God laat het regenen, dat het giet. ☼ De kwartel roept: „Kwik me dit! Kwik me dit!" Hoe meer keer hij dat roept, des te overvloediger zal de boer oogsten. — Het rijmpje:

„Mien wief is altied ziek, ziek, ziek!

Heel de wekke maor Zundags niet, niet, niet!"

is 'n parodie op 't heerlijke lied van den nachtegaal. Mid-den in den zomer zingt de wiele-waal: „Lorio, lorio!" De Geldersche boeren noemen 't vogeltje daarom: „Pietje van Ruurlo". Maar de Thüringers zeggen, dat hij zingt: „Pfingsten Bier hol 'n, Aussauf 'n, mehr hol 'n!" ☼ Het nestje van den karekiet hangt in 't riet, geheel verborgen. In Noord-Holland zegt men:

„Kare-kare-kare-kiet-
[kiet-kiet]
Je hoore me wel, maar
[je ziene me niet]"

'n Variant op dit liedje van den rietzanger is:

„Mijn nestje hangt in 't riet, riet, riet,
Van je leven vind je 't niet, niet, niet!"

☼ Hoe aardig is niet het oude fabeltje van den winterkoning: De vogels wilden een koning hebben en ze besloten in een algemeene vergadering, dat, wie 't hoogst kon vliegen, de koninklijke waardigheid zou ontvangen. De arend vloog hooger dan alle andere vogels, maar 't winterkoninkje was op z'n rug gaan zitten, en toen de arend uit den hoogen hemel weer naar de aarde terugkeerde, vloog de kleine bedrieger de hoogte in en riep: „Koning-ben-ik! Koning-ben-ik!" De andere mededingers bepaalden nu, dat, wie 't diepst in de aarde kon krui-pen, de koning zou zijn. Het winterkoninkje was de anderen al weer te slim af, want hij kroop in een muizengat. Nu besloten de verontwaardigde vogels, dat 't ondeugende beestje den hongerdood zou sterven in 't muizenhol en de uil moest voor 't gat gaan zitten en oppassen, dat hij niet kon ontsnappen. Maar de vogel van Minerva was moe, want hij had ook mee-gedaan aan de wedstrijden. Hij sliep spoedig in, en de winterkoning, die daar erg in kreeg, kroop uit 't hol, vloog de lucht in en riep triomfantelijk: „Koning-ben-ik! Koning-ben-ik!" Sedert dien tijd zijn alle vogels woedend op hem en ze ver-volgen hem overal, waar ze hem aantreffen. ☼ De grutto, wier eieren zoo veel op die van den kievit gelijken, alleen maar uiterlijk, want ze zijn niet zoo fijn van smaak, roept: „Kiewit, kiewit, 'k heb mijn ei niet!" En de kievit roept: „Ja, Griet, 'k heb 't ook niet!" De grutto (= Griet) houdt er ook van om de menschen te foppen. Als ze komen om eieren te zoeken in 't gras, dat pas begint te ontspruiten, dan roept hij (volgens de Westfriesche boeren): „Dut-op dut-op!" (Dezen kant uit). En dan lokt hij de zoekers al verder van z'n nest, zoodat ze

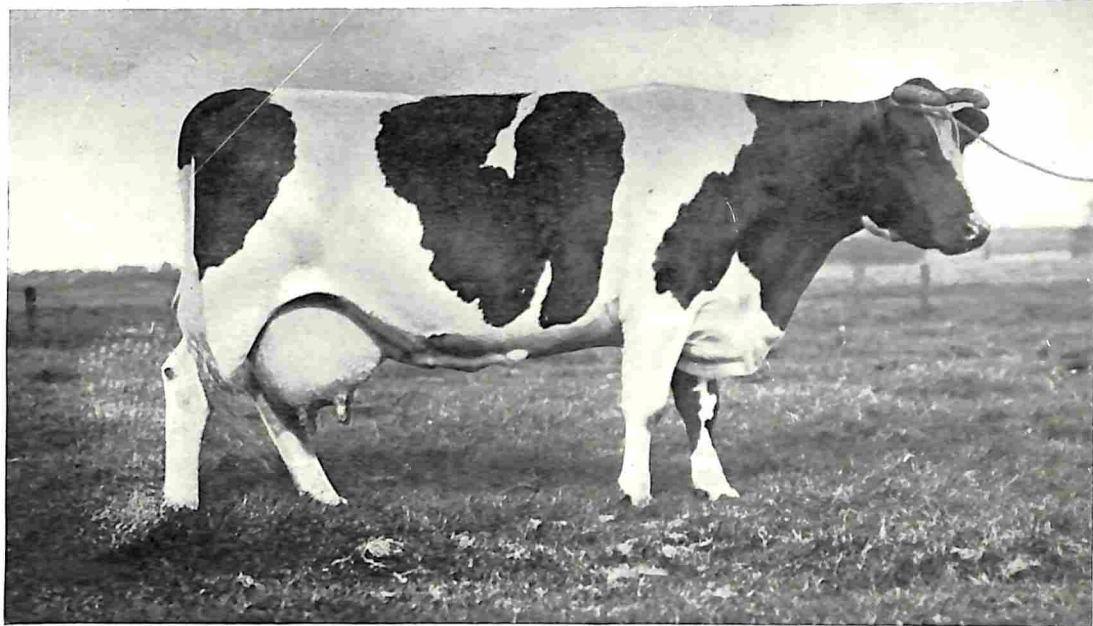
zonder eieren thuis komen. Maar dat overkwam alleen die „domme poepen" (grasmaaiers), althans volgens zeggen van de Westfriesche boeren. ☼ De Geldersche schrijver van de „Volksgeloof en Volksleven". H. W. Heuvel, zegt, dat wie buiten geboren en getogen is en opgegroeid in 't vrije veld, nooit zal vergeten, wat grootvader, vader of oom of knecht, of wie dan ook, vertelde van de vogelstemmen, in al hun eenvoud of naïviteit; de schrijver heeft een groot aantal van deze vogelstemmen, waaraan ik eenige heb ontleend, verzameld. Huiveringwekkend is de kreet van den uil: „Krie-oe, krie-oe!" (Ik krieg oe). Hij verkondigt iemands dood, door te roepen: „Koem mit, koem mit, naor 't kerkhof!" Ook 't gesprek tusschen twee kraaien, wordt verstaan: „k Weet ne Bra, 'k weet ne Bra!" — „Waor denn, waor denn?" — „Hinterm Barge, hinterm Barge!" — „Is se fett, is se fett?" — „Knakendrô!" (Zoo droog als botten). — Als de bijen gaan zwermen, hoort de iemker de konigin roepen: „Tüh, tüh, tüh! Futt, fut!" Dat beteekent: trek, voort! ☼ Behalve de ooievaar en de zwaluw, die geluk aanbrengen en daarom met eerbied en liefde worden behandeld, wordt ook de huiskrekel, die met de huisgeesten in betrekking staat, beschermd. 'n Mesttor, die op z'n rug ligt en te vergeefs tracht, weer overeind te komen, moet niet worden vertreden, maar geholpen, en ieder, die hem deze barmhartigheid be-wijst, zal geluk ondervinden.

Het Lievenheersbeestje was eens gewijdaan Freya, later aan Maria. 't Wordt overal met eerbied behandeld, en de kinderen zetten 't voorzichtig op den top van hun wijsvinger en ze zingen:

„Lievenheersbeestje,
vlieg op, vlieg op,
Vlieg naar den hoogen
hemel op!"

Och, werden slechts alle die-ren door den mensch als Lievenheersbeestjes beschouwd en be-handeld!

J. SCHUTTEMAKER CZ.

EEN MOOI VERTEGENWOORDIGSTER VAN HET ZWARTBONT HOLLANDSCH VEERAS.

Het zwartbont Hollandsch veeras.

LIEVER hadden we deze reeks artikelen over rundveefokkerij aangevangen met een artikel bij afbeeldingen welke exemplaren van onze drie Nederlandsche veerassen of veeslagen weergeven, t.w. het zwartbont Hollandsch veeslag, het Groninger blaar- of witkopveeslag en het roodbont Maas-Rijn-IJselveeslag. Ongetwijfeld — zoo meenden wij — zouden de typische verschillen van deze veeslagen terstond de belangstelling der lezers van dit blad voor ons onderwerp wekken. ☼ Helaas, we konden niet aan ons voornemen gevolg geven, omdat we er niet in slaagden de beschikking te krijgen over goede duidelijke foto's, die vooral hierbij vereischt zijn, omdat moeilijk kan worden volstaan met afbeeldingen welke de karakteristieke kenmerken in onvoldoende mate doen zien. ☼ We bepalen ons er dan ook ditmaal toe, aan de hand van de hierboven geplaatste afbeelding een en ander mede te deelen over het zwartbont veeslag, zooals dat in Nederland algemeen wordt aangetroffen en gefokt, een ras dat en door zijn uiterlijk en door zijn groot opbrengstvermogen een wereldvermaardheid heeft verkregen, zoodat men er in alle deelen der wereld vertegenwoordigers van vindt. ☼ Afgebeeld is Tjaltje II (46751 K.S.), toebehoorende aan en gefokt door de N.V. Hygiënische melkstal „de Vaan", te Bergschenhoek bij Rotterdam, een groot fokkers- en melkersbedrijf, dat zich zeer verdienstelijk maakt ter verbetering van het Zwartbont veeslag. Later zullen wij omtrent dit bedrijf wellicht wel eens wat meer vertellen. ☼ Het zwartbont veeslag, dat in de hierbij afgebeelde koe een dier met edele en schoone vormen, een waardig vertegen,

woordigster vindt, is een melkveeras. Niet het minst dáárdor heeft het zijn wereldreputatie verworven. Maar bovendien heeft het een bouw, door welken het voorbeschikt is tot de aanzetting van veel vleesch. Deze beide hoofdfactoren geven dit ras dan ook een groote economische waarde.

Wat uiterlijk betreft, munt het uit door vasten, gesloten bouw, met goede diepte, beste halsaanzetting en

uitdrukkingsvollen kop. Als we de afbeelding nader beschouwen, zien we den mooien kop, de goed geplaatste horens, den fijnen, langen, breedten hals welke goed aangezet is (wat wil zeggen dat de overgang in de schouders en de diepe gezonken borst, onmerkbaar is) vaste aanengesloten schouders (losse schouders wijzen op minder solieden bouw), de diepe en breede borst (daardoor ruimte gevend aan de meest edele organen als hart, enz.) beste gebogen en diepe ribben (hierdoor weer groote ruimte latend voor de verteeringsorganen, van belang met het oog op de melkproductie), een rechte sterke en breede rug, korte, doch breede en daardoor sterke lendenen, een lang, breed en recht kruis, dat onmerkbaar in de lendenen overgaat, een mooi fijn staartstuk welks inplanting in het kruis niet te opvallend moet zijn, en dat bovendien moet uitloopen in een langen, fijnen staart met lange waaier-vormige pluim. De dijen moeten recht en diep doorgespierd zijn, overgaande in goedgeplaatst en sterk beenwerk. Bij de schouders moeten we nog opmerken, dat deze niet te vleezig mogen zijn (wat men vooral vindt bij losse schouders), hun overgang in opperarmbeen moet niet te opvallend zijn, terwijl de verbinding daarvan met den bovenarm niet boegig, dat is met te kleinen hoek mag plaats vinden. Dat ook de voorbenen sterk en goedgeplaatst moeten zijn is te begrijpen. We wezen er hiervoor op, dat de ribben lang en gewelfd moeten wezen, hierdoor toch krijgen we een ruime buikholte, in de eerste plaats noodig voor de verteeringsorganen en verder voor de ontwikkeling der vrucht. De huid moet fijn (dun) zijn, dik bezet met glanzende, fijne haren. De uier moet fijn zijn en als hij leeg is sponsachtig aanvoelen, de overgang van buik in uier moet weer geleidelijk plaats vinden, terwijl de spenen of tepels niet te klein mogen zijn. De melkaderen — men ziet ze duidelijk onder aan den buik — moeten als zware koorden tegen den buik aanliggen en geleidelijk in den uier overgaan. De kleur wenscht men donkerzwartbont met niet te veel afteekeningen. — Het algemeen voorkomen moet wijzen op adel; een onadellijk dier toch is in den regel niet ver doorgefokt op productie en afstamming. Hoe verder daarin is doorgefokt, hoe grooter de kans, dat de erfelijkheidsfactoren groote melkopbrengst en hoog vetgehalte in het dier hebben vastgelegd, en het dit ook weer op de afstam-

melingen overbrengt. Op onze afbeelding vinden we een dier, dat de genoemde kenmerken bezit en tevens een beeld is van adel en kwaliteit. Is ze qua exterieur de eerste onder haars gelijken, in 1923 werd ze in concurrentie met honderden mededingsters tot kampioen op de groote Nationale paarden- en veetentoonstelling verklaard. Tevens is het een dier, dat er als productiekoe zijn mag: ze gaf n.l. als 4-jarige koe

5091 K.G. melk met 3.47% vet in 311 dagen; dus een gemiddelde dagproductie van ruim 16 K.G. Als de ruim 1 miljoen Nederlandsche melkkoeien deze melkopbrengst als gemiddelde hadden, was de totale Nederlandsche melkproductie $\pm$ 1700 miljoen K.G. grooter dan ze nu wordt berekend en werkelijk, die opbrengst is heusch geen uitzondering en op verre na niet de hoogste. Als de veehouders allen werkelijk doelbewust fokten, dus iets van afstammingsleer begrepen, dan zou ons zwartbont Nederlandsche vee nog merkbaar hooger in productie kunnen worden gebracht. We zullen evenwel deze kwestie voor een latere gelegenheid bewaren en in een afzonderlijk artikeltje een en ander omtrent het productievermogen van ons vee meedeelen. Voor ditmaal eindigen we, hopende, met het bovenstaande de belangstelling der lezers voor ons vermaarde veeras eenigszins te hebben verhoogd. A. DE FEIJTER JR.

Foto C. Steenbergh.

GEVEL AAN DEN HAAGDIJK TE BREDA.

OUDE HUIZEN TE BREDA.

N IET dadelijk treft 't den bezoeker van Breda, dat er nog zoo veel resten uit vroeger eeuwen zijn bewaard. 't Zijn dikwijls slechts details, maar de zorgvuldige speurder, gelijk de Rijksc commissie voor Monumentenzorg er vele telt, weet ze te ontdekken. Hier zullen we slechts enkele bespreken. Zoo is opmerkenswaardig de Jan van Polanenkafe met haar huizen, uit het water oprijzend, zoo is 't huis Haagdijk 22 de bezichtiging waard. De gevel van dit huis is nog niet zoo heel lang geleden gerestaureerd: vorige bewoners hadden de baksteen laten bepleisteren, hadden de vensters gemoderniseerd, zoodat het 16e eeuwse uiterlijk zoo goed als verloren was gegaan. Jan Kalf in zijn Monumenten vermoedt hier invloed van Zuid-Hollandsche voorbeelden. De smeedijzeren ankers vormen met medaillons en het masker in de waterlijst de opvallendste versiering van dit overigens zeer eenvoudige huis. Ten slotte nog twee poortjes, het een in Antwerpschen trant, omstreeks 1640, waar echter de deur met haar gesneden bovenlicht later moet zijn aangebracht. Immers ze vertoont duidelijk den Lodewijk XVI-stijl. Het andere poortje, Catharinastraat 9, aan het Huis Wijngaerde, dateert uit 1614. Het was de toegang tot één der aanzienlijkste huizen van Breda: in 1667 woonde er de schepen

Antonius van Buerstede, een bloedverwant van Constantijn Huygens (den jongere), die hier, blijkens zijn dagboek, herhaaldelijk logeerde, als hij met den Prins van Oranje te Breda was. Van het vroegere interieur zijn nog slechts twee schoorsteen in Lodewijk XIV stijl bewaard. Het schoonste gebouw van Breda, de Groote Kerk, worde in een afzonderlijk artikel besproken.

RO VAN OVEN.

DE VIOLISTE.

BARHOLME Hall lag aan den rand van een klein Engelsch stadje in het graafschap Kent. De oude Lady Barholme bewoonde het heerlijk gelegen landgoed alleen en slechts uit eenige dienstboden en een stevigen butler bestond haar personeel. Lady Barholme was, ondanks haar hoogen leeftijd, of misschien wel juist daardoor, zeer romantisch aangelegd, en op late zomeravonden kon zij dikwijls urenlang buiten in den heerlijken tuin zitten, luisterend naar het gezang van den nachtegaal in de nabije bosschen, of, bij gebreke daarvan, naar het ruischen der eeuwenoude dennen, en de duizend andere geluiden, die het bosch haar zond. Het was op zoo'n avond, dat andere tonen haar oor troffen, tonen zoo welluidend en klankrijk, dat het hart der oude dame openging, en die haar ademloos deden toehoorren in stille bewondering. Nu eens waren de tonen juichend en vol levenslust, dan weer getuigden zij van een diepe melancholie, een weemoed, die haar de tranen langs de wangen deed vloeien. Met een schrillen klank brak het lied plotseling af. Tot in het diepst van haar ziel bewogen, bleef Lady Barholme roerloos zitten. *Zulk* vioolspel had zij vroeger, in langvervlogen tijden van haar zoon, haar Edgar, gehoord. Edgar, die in den Boerenoorlog gesneuveld was, die ver van zijn vaderland in vreemden bodem rustte! Een diepe zucht kwam over haar lippen, doch onmiddellijk werd zij weer opmerkzaam, toen nieuwe klanken haar oor bereikten. Het was een oud wijsje, dat zij nu hoorde, nóg roerder, nóg weemoediger, dan dat van zooeven. De violist moest iemand zijn, die een hevig zieleleed had, die zijn smart aan de stilte der bosschen toevertrouwde. Moeizaam stond de oude dame op, en met kleine pasjes doorkruiste zij den tuin en opende het hek, dat naar het bosch voerde. Het weenen van de viool hield aan en werd steeds duidelijker. Zachtjes, bijna zonder gerucht te maken, schreed Lady Barholme voort, de violist moest nu vlak bij zijn! Langzaam duwde zij het struikgewas opzij en bleef toen stom van verbazing staan. Midden in een kleine, open plek van het bosch, zat een *me sje*, en zij was het, die de roerende, melancholieke tonen aan het goddelijk instrument ontlokte. Toen deed de oude dame een schrede voorwaarts en verschríkt hield het meisje op met spelen. Angstig staarden haar oogen naar de verschijning in het struikgewas, doch toen zij zag, dat het een oude dame was, kwam er een kalmer trek op haar gelaat. Zij liet de viool in haar schoot zakken en barstte in een hartstochtelijk schreien uit. Medelijdend liep Lady Barholme op het meisje toe. Het was een zeer jong ding, een kind nog bijna. Hoe was het mogelijk, dat zij een zoo diepe smart kon weergeven? Ondanks haar jeugd, moest zij reeds veel ellende heb-

ben meegemaakt, om op een dergelijke wijze te kunnen spelen. Zachtjes streek de vriendelijke oude dame over het zijde-achtige haar van het meisje, en sprak haar troostend toe, zooals zij tot een kind zou hebben gesproken. Met vriendelijken dwang deed zij haar opstaan en overreedde haar, haar naar Barholme Hall te volgen. En in de warm-gemeubileerde kamer gezeten, biechtte Maud haar leed aan de oude dame, vertelde haar van haar eenzame jeugd, het sterven van haar moeder, haar struggle for life, van den knappen, flinken jongen, die haar leven zou opvroolijken, doch die kortgeleden op zee den dood vond. En Lady Barholme vond er een gedeelte van haar eigen smart in terug, luisterde met vochtige oogen naar het verhaal van dat kleine ding, dat in vioolspel, een begaafdheid, welke zij van haar artistieke vader had geërfd, troost zocht voor haar onnoemelijk leed. Zij vroeg Maud nog mèer te spelen, bereidde eigenhandig in de keuken een klein, maar heerlijk soupétje, vroeg haar zelfs, den nacht bij haar door te brengen. Doch daar wilde Maud niets van weten, zij was gewoon laat door de bosschen te zwerven, en haar woninkje was hoogstens vijf minuten van Barholme Hall gelegen. Doch niet dan nadat zij plechtig beloofd had, den volgenden dag tegen den middag weer bij Lady Barholme terug te zullen komen, verliet zij de oude dame, die droomde van dingen, die zij lang verloren waande, van een dochter, die haar ouden dag zou opvroolijken. Met vlugge pasjes liep Maud den boschweg af. Plotseling ritselde het struikgewas en kwam een jonge man te voorschijn, die recht op haar afliep. „En, Daisy, darling, had je succes?” vroeg hij. — „Och, we hebben niet te klagen, Charly”, was het antwoord van de lieve violiste. „Een gouden beursje, een paar diamanten oorknoppen en nog een paar kleinigheden. *Meer kon ik niet in de viool bergen*, en bovendien heeft ze me maar weinig tijd gegeven, want ze liet me weinig alleen, vent!” J. P. BALJÉ.

Foto C. Steenbergh.

POORTJE AAN DE NIEUWSTRAAT TE BREDA.

VORSTINNEN VAN FERRARA.

Uit het Poolsch van
KAZIMIERZ CHŁĘDOWSKI.
LUCREZIA BORGIA.

LORENZO Pucci, de Florentijnsche Ambassadeur bij de Romeinsche Curie, schreef op den 24sten December 1493 aan zijn broeder dat hij, als gevolg van verschillende aan de familie van Madonna Giulia Farnese bewezen diensten, dikwijls bij deze dame aan huis kwam en dat hij hoopte door hare bemiddeling bij den Paus in de gunst te komen. Dank zij de voorspraak van Giulia verkreeg hij dan ook van Alexander VI eenige beneficiën, die hem aanzienlijke inkomsten opleverden. Giulia woonde samen met Lucrezia Borgia, de dochter van Alexander, die van haar vader een huis in de buurt van het Vatikaan, op de plaats S. Maria in Porticu, ten geschenke had gekregen. Lucrezia was toen 13 jaar oud, Giulia, iets ouder, was reeds getrouwd met Orsini en moeder van een jong dochttertje, dat Laura heette. De huishouding van Lucrezia werd bestierd door de schoonmoeder van Giulia, Adriana Ursina (Orsini). Alexander VI vond het n.l. niet geraten zijn dochter door hare moeder Vanozza Catanei te laten opvoeden en daar was wel reden voor. Toen hij nog kardinaal was, had hij Vanozza tweemaal uitgehuwelijkt, eerst aan Giorgio da Croce uit Milaan en daarna

aan een Mantuaan, Carolus Canale genaamd, een onbeduidend dichter, wien hij het baantje van zaakwaarnemer bij de pauselijke Curie had bezorgd. De dochter van kardinaal Borgia kon toch niet uit het huis van den zaak-waarnemer Canale haar intrede in de groote wereld doen. Alexander was bevriend met Adriana, weduwe van Ludovico Orsini, wier zoon in 1489 met de wonderschoone Giulia Farnese huwde. De kardinaal werd op Giulia verliefd en reeds in het tweede jaar van haar huwelijk stond hij met haar in eene intieme verhouding. Haar schoonmoeder stond deze ongeoorloofde verhouding niet alleen oogluikend toe, maar bevorderde deze zelfs, in de hoop, dat de kardinaal als tegendienst haar arm geworden familie er weer bovenop zou helpen. Zij zond haar zoon naar een harer familieburchten om des te gemakkelijker den kardinaal en lateren paus Borgia van dienst te kunnen zijn, wat weinig strookte met de tradities van haar aanzienlijk geslacht. Zoo kwam dus Pucci om Giulia Farnese te spreken, bij Lucrezia aan huis. De drie vrouwen zaten bij den haard, waar Giulia juist bezig was heur haar te drogen. Zij toonden zich zeer verheugd Lorenzo te zien, en Giulia noodigde hem uit naast haar plaats te nemen. Pucci had Giulia een tijdlang niet gezien, hij vond haar meer gezet, maar tevens het schoonste schepsel ter wereld geworden. Zij had een batisten doek om het hoofd gebonden en om het haar een met gouden draden doorwerkt netje, dat zoo dun als een spinneweb was. Ondanks de aanwezigheid van den gast maakte zij heur haar los en liet ze zich kammen. „Iets dergelijks” schreef Lorenzo, „heb ik nooit gezien. Met heur goudkleurig haar, dat tot de voeten reikte, schitterde Giulia als een zon”. Daarna liet zij haar eenjarig dochttertje binnen brengen, dat sprekend op haar vader geleek, „adeo ut vere ex ejus semine orta dici possit”. Terwijl Pucci met Giulia en Adriana in gesprek was, ging Lucrezia zich verkleeden en kwam terug in een peignoir van violet fluweel naar de Napolitaansche mode vervaardigd. Ook zij had goudkleurig haar, maar ongetwijfeld was dat geverfd, want als dochter van een moeder uit het Trastevere-kwartier en van een vader uit de omgeving van Valencia, die een halve moor was, kon zij bezwaarlijk een blondine geweest zijn. Lucrezia met hare te regelmatige gelaatstreken, heeft in schoonheid haar gezellin wel niet geëvenaard, maar zij was zeer bijzonder liefvallig, vol leven, koket en aantrekkelijk, daarbij een aardige praatster. Den opgewekten aard en de vroolijkheid had zij van haar vader, die door zijne goed aardigheid de harten der mensen voor zich wist te winnen. Deze karaktereigenschappen typeerden ook haar broeder, Cesare Borgia, die ondanks de door hem begane gruwelen en misdaden toch de mensen aan zich wist te binden. De omgeving der dertienjarige Lucrezia was dus allerm minst zedelijk te noemen. De oude vader het hof makend aan de jonge vrouw Giulia, en de hofmeesteres, madonna Adriana, die deze verhouding in de hand werkte, niettegenstaande Giulia haar schoondochter was. En Lucrezia's moeder uit de omgeving van haar dochter gebannen naar een ander stads gedeelte te midden van een nieuw gezin. En dan nog in het huis van Lucrezia haar jong stiefzusje, het dochttertje van Lucrezia's vader en van Giulia. Ziedaar de korte schets van een toestand, welke zelfs in den tijd der Renaissance als zeer ingewikkeld gold. Lucrezia, de dertienjarige, was reeds twee keer verloofd geweest, beide keeren met een Spanjaard, want in Italië kon Borgia voor haar geen man vinden, die hem in stand evenaardde. Immers in Rome nam men er aanstoot aan, dat Lucrezia de dochter van een kardinaal was, terwijl in Spanje een flinke bruidschat den doorslag gaf. Haar eersten verloofde, Cherubino de Centelles, heeft Lucrezia nooit

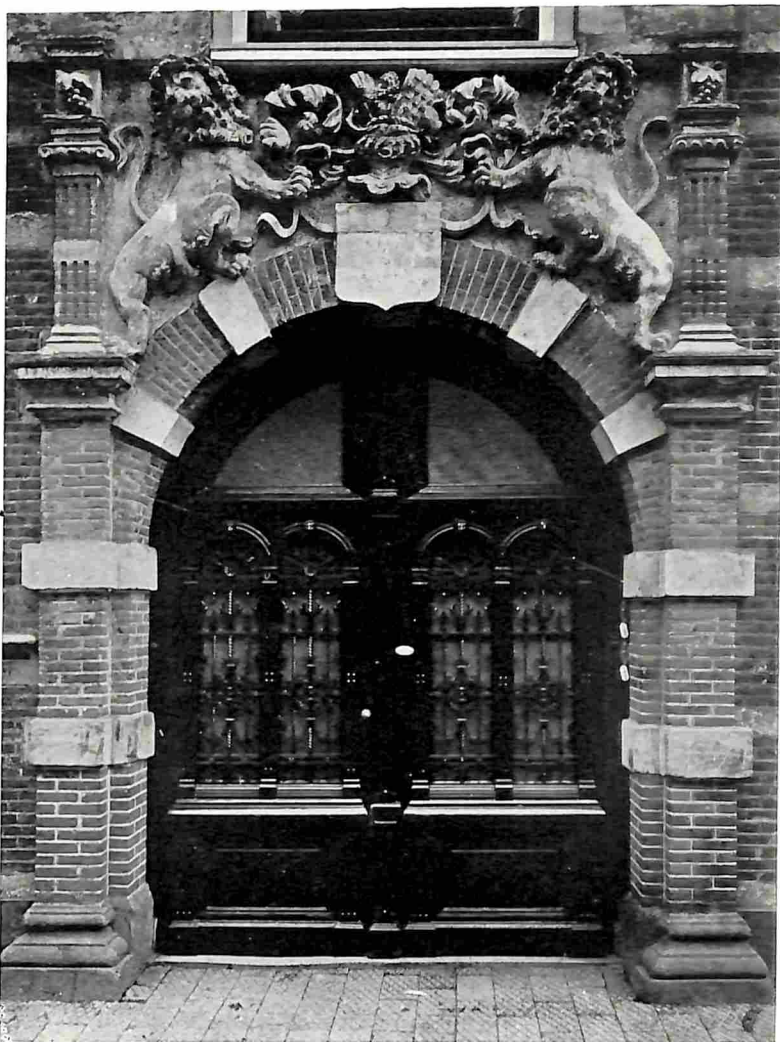

Foto C. Steenbergh.

POORTJE AAN DE CATHARINASTRAAT TE BREDA.

gezien. Toen zij elf jaar oud was, zeide men haar, dat zij met hem zou huwen. Kort daarop zijn echter moeilijkheden ontstaan, die deze verbintenis onmogelijk maakten, vandaar dat de kardinaal voor zijne dochter een anderen Spanjaard als verloofde uitzocht, den graaf Aversa. Maar nog vóór Lucrezia huwbaar was, werd haar vader tot paus gekozen (11 Augustus 1492) en voor paus Alexander VI was een graaf Aversa niet aanzienlijk genoeg om zijn schoonzoon te worden.

Foto C. Steenbergh.

DE JAN VAN POLANENKADE TE BREDA.

Hij eischte voor zijn dochter een man, die de Borgia's met een machtig Italiaansch geslacht zou verbinden en daarmee hun politieke invloed op het schiereiland zou vergroten. Kardinaal Ascanio Sforza, die op het jongste conclave er veel toe bijgedragen had om Rodrigo Borgia tot paus te doen kiezen, stond hem ook in deze aangelegenheid ter zijde en trad als huwelijksbemiddelaar op. Ascanio behoorde natuurlijk tot de intiemste vertrouwelingen van den paus; hij was tevens een invloedrijke persoonlijkheid op het Vaticaan. Zijn doel was een huwelijk van Lucrezia met Giovanni Sforza tot stand te brengen. Giovanni was graaf van Cotignola en pauselijk vicaris te Pesaro, dat als pauselijk leengoed den Sforza's in beheer was gegeven. Hij was zesentwintig jaar oud en weduwnaar, zijn vrouw, de zuster van Elizabetta Gonzaga van Urbino, was tijdens eene bevalling overleden. Knap van uiterlijk, kloek en beschaafd, scheen Giovanni voorbeschikt, om Lucrezia gelukkig te maken. Voor Alexander VI was de verbintenis met het machtige huis Sforza tevens uit een politiek oogpunt van groot gewicht, want daardoor zou ook de Milaansche Ludovico Moro een aanhanger van den paus worden. Maar graaf Aversa, vernomen hebbende, dat zijn schoonvader in spe paus was geworden, kwam naar Rome om zijne rechten te doen gelden. Tegelijkertijd kwam ook Sforza aan, en de aanwezigheid van deze twee pretendenden voor Lucrezia's hand gaf aanleiding tot praatjes, die zoowel den paus, als de verloofde geen eer aandedden. Lucrezia zelf stond buiten deze intrige, want de paus beschikte eigenmachtig over haar hand. Graaf Aversa, de trotsche Spanjaard, maakte echter zelf aan, de moeilijkheden een einde. Toen hij begreep zijn doel niet te zullen bereiken, stond hij zijne rechten op Lucrezia's hand aan Sforza af, liet zich daarvoor met drieduizend ducaten betalen en vertrok. De bevolking der stad Pesaro, hopen op pauselijke gunsten, was over deze overwinning van haar signore zeer verheugd. Sforza zelf gaf een groot bal op zijn kasteel, van waaruit de paren, al dansende, door de straten der stad trokken en het volk aan den dans lieten deel nemen.

De pauselijke gemachtigde, monsignore Scaltas, leidde de vroolijke dansparen. De wijze, waarop men het volk in de feestvreugde liet deelen, is een der karakteristieke kenteekenen van de verhoudingen, waarin de Italiaansche despoten tot hunne onderdanen stonden. Het klassenverschil was in Italië nooit zoo in het oog vallend als elders. Het volk bezat van oudsher een zekere cultuur, eene overgeërfdde beschaving en diensgevolge een aangeboren hoffelijkheid, die het in den maatschappelijken omgang haast gelijkwaardig maakte met de hoogere standen. Vandaar dat de maskerade nergens zoo ingeburgerd was als in de Italiaansche steden. De gemaskerde slotvrouwe, die zich onder het volk mengde, wist dat zij zich eenigermate onder haars gelijken bevond, onder een menigte, die maatschappelijke beschaving bezat. Den 12en Juni 1494 had het huwelijk van Lucrezia met Sforza in het Vaticaan plaats. De bruid was veertien jaar oud. De paus en de Sforza's waren tevreden. Ludovico Moro was juist van plan om Karel VIII uit te noodigen naar Italië te komen, ten einde tegen Ferdinand van Napels op te treden, wat overeenstemde met de wen-

schen van den Paus en van de regeering te Venetië; een verbond tegen Napels kwam dus gemakkelijk tot stand. Lucrezia begaf zich voor korten tijd naar Pesaro. Ze reed op 8 Juli 1494 in een stroomenden regen de stad binnen en nam haar intrek in Gradara, waar haar man bij voorkeur vertoefde. Alexander VI was zeer onder den indruk van het vertrek zijner dochter en verlangde daarom, dat zij hem vaak zou schrijven. Een uit dien tijd bewaard gebleven brief van den paus getuigt van een zeer hartelijke vaderlijke genegenheid voor zijne dochter; hij maant haar daarin op hare gezondheid te letten en vlijtig tot de Madonna te bidden. De pauselijke politiek nam echter spoedig een andere wending: van Spaansche zijde wist men aan de gespannen verhouding tusschen Alexander VI en koning Ferdinand van Napels een einde te maken, waardoor de paus zijn bondgenootschap met Ludovico Moro en de Venetianen verbrak.

De positie der Sforza's aan het pauselijk hof werd ineens wankel. Alexander VI verbond zich met de Aragonsche dynastie en verzette zich tegen het plan van Moro om Karel VIII naar Italië te laten komen. Zelfs de gunsteling van den paus, Ascanio Sforza, gevoelde zich in Rome niet meer veilig en vluchtte naar de Colonna's te Ganezzano, die in Franschen dienst waren. Giovanni Sforza bleef als condottiere van de Kerk nog wel een tijdlang in het Napolitaansche leger, maar ook zijne positie werd onmogelijk. Hij werd namelijk gedwongen of tegen de Franschen te vechten en aldus te handelen tegen de belangen zijner familie, waarvan Moro het hoofd was, of wel met den paus te breken. Alexander VI wilde hem het nemen van een besluit gemakkelijk maken. Toen Giovanni te Rome kwam, waar ook Lucrezia vertoefde, eischte hij, dat deze goedschiks van zijn vrouw zou scheiden en bekennen, dat door zijn eigen schuld Lucrezia in werkelijkheid nooit zijn vrouw was geweest. Giovanni weigerde dit, maar achter den paus stond reeds Cesare Borgia klaar om ook deze kwestie met vergif of met den dolk uit de wereld te helpen. Hij zou onomwonden aan zijne zuster verklaard hebben, dat er wel middelen gevonden zou-

den worden om haar te bevrijden van den hinderlijk geworden echtgenoot. Lucrezia waarschuwde Giovanni terstond voor het hem dreigende gevaar, waarop deze onverwijdeld zijn paard besteeg en binnen vierentwintig uur zich veilig tusschen de muren van Pesaro bevond. Het paard bezweek weliswaar, maar Sforza had zijn leven gered. Men beweert, dat het geval zich als volgt heeft toegedragen. Toen Cesare bij zijn zuster kwam, om haar te zeggen, dat het bevel tot het ombrengen van haar man reeds was uitgevaardigd, bevond Jacomino, hoveling van Sforza, zich juist bij haar. Lucrezia had dezen achter een gordijn verborgen, opdat hij haar gesprek met Cesare kon aanhooren en zond hem onmiddellijk naar Sforza om dezen te waarschuwen, toen Cesare weg was. Lucrezia had haar man wel niet bemind, maar was oprecht tegenover hem, waartoe zij zich als zijne echtgenootte verplicht achtte. Na de vlucht van Sforza nam zij op 4 Juni 1497 haar intrek in het klooster S. Sisto te Rome. Het is evenwel onbekend gebleven of zij zich uit eigen wil daarin teruggetrokken had, dan wel op bevel van den paus en van Cesare, die gemerkt hadden, dat zij Giovanni bij diens vlucht geholpen had.

(Wordt vervolgd).

PINTURICCHIO'S „HEILIGE CATHARINA VAN ALEXANDRIË", VERMOEDELIIK BEELTENIS VAN LUCREZIA BORGIA.